

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Tárgy: A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek: A nemzetközi tudományos és technológiai együttműködés európai stratégiai kerete

COM(2008) 588 végleges

(2009/C 306/03)

2008. szeptember 24-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

„A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek: A nemzetközi tudományos és technológiai együttműködés európai stratégiai kerete”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. május 19-én elfogadta véleményét. (Előadó: Gerd WOLF.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. június 10–11-én tartott, 454. plenáris ülésén (a június 11-i ülésnapon) 111 szavazattal, egy tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás és ajánlások

1.1 A nemzetközi tudományos együttműködés számos, minden esetben kedvező hatással jár a benne részt vevő partnerek tudományos-technikai fejlődésére és a népek közötti kölcsönös megértésre nézve. Ez nemcsak az Európai Kutatási Térségre (EKT) érvényes, hanem globális szinten is.

1.2 Így tehát az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság közleményét, és egyetért annak alapvető céljaival. Üdvözli és támogatja a Versenyképességi Tanács erre vonatkozó, 2008. december 2-i határozatait⁽¹⁾, valamint a magas rangú szakértői csoport (a CREST egy specifikus formációja) létrehozásáról ott hozott döntést is.

1.3 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak azt a szándékát, hogy a nemzetközi keretegyezmények céljából összehangolja a tagállamok eljárás módjait, valamint hogy a nemzetközi együttműködés tematikus súlypontjait megfelelő módon beépítse a kutatási programok közös tervezésébe és a 8. kutatási, technológiai és demonstrációs keretprogram előkészítésébe.

1.4 Itt egyrészt például a kutatók mobilitásával és a szellemi tulajdonról szóló egyezményekkel kapcsolatos alapvető kérdésekről van szó, másrészt a saját kezdeményezések, valamint a tapasztalatcsere és a kommunikáció fórumaként működő szakmai konferenciák támogatásáról, továbbá az EKT szükséges vonzerejéről.

1.5 Az EGSZB szerint az Európai Bizottság kiemelkedő szerepet tölthet be – a szubszidiaritás értelmében is – a nagy tudományos-technikai infrastruktúrákról szóló nemzetközi

egyezmények terén, mivel ezek (építési és üzemeltetési) költsége és használata általában meghaladja egy-egy ország lehetőségeit, így tipikus közösségi feladatot jelent. Az EGSZB ennek megfelelően támogatja azt a célt is, hogy törekedni kell a nemzetközi kutatási infrastruktúrákra (mint ez az ITER esetében már megtörtént), illetve a nemzetközi partnereknek az európai kutatási infrastruktúrákban való részvételére.

1.6 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak azt a javaslatát, hogy az IKT-t (információs és kommunikációs technológiákat) nemzetközi együttműködési területként emeljék ki, ugyanakkor azt is ajánlja, hogy új kategóriaként vezessék be a tudományos és kutatási IKT-t. Az EGSZB ezenkívül azt ajánlja, hogy ebben az esetben hasonló jelentőséget tulajdonítsanak más fontos globális témáknak, például az energiának, az éghajlatnak, a környezetnek és az egészségnek is. Ennek azonban nem szabad ahhoz vezetnie, hogy a többi témát, és különösen az alapkutatót kizárják a nemzetközi együttműködésből.

1.7 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a nemzetközi együttműködés sikere döntő mértékben függ az Európai Kutatási Térség vonzerejétől, valamint az európai egyetemek és kutatóintézetek teljesítőképeségétől. Az ehhez szükséges intézkedések a lisszaboni stratégia döntő elemei. Ebből kifolyólag a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságot tekintve igen fontos az anticiklikus politika megvalósítása, valamint a pénzügyi és strukturális intézkedések segítségével az Európai Kutatási Térségnek és alapjainak, a nemzetközi dimenziót is ideértve, a megerősítése és vonzóvá tétele.

2. Az Európai Bizottság közleménye

2.1 A közlemény a nemzetközi tudományos és technológiai együttműködés európai stratégiai keretét vázolja fel, a következő célokkal:

⁽¹⁾ A Versenyképességi Tanács 2910. ülése, Brüsszel, 2008. december 2. Következtetések a nemzetközi tudományos és technológiai együttműködésre irányuló európai partnerségről.

- a globális partnerekkel folytatott stratégiai, tudományos és technológiai együttműködés és információs társadalmi párbeszéd megerősítése céljából végzett tagállami és közösségi szintű fellépések összehangolásának javítása,
- a közhatóságok, az ipar és a civil társadalom közötti további szinergiák létrehozása annak érdekében, hogy az e politikai területeket érintő uniós fellépések még hatékonyabbá váljanak,
- a tudáshoz, az erőforrásokhoz és a piacokhoz való hozzáférés elősegítése világszerte,
- az erőforrások összegyűjtésével pozitív hatás kifejtése a globális szinten napirenden lévő tudományos és technológiai kérdésekre,
- a nemzetközi kutatás keretfeltételeinek javítása,
- annak elősegítése, hogy az európai kutatók és egyetemek a világ legkiválóbb tudósaival és a világ legjobb kutatási infrastruktúráját kihasználva dolgozhassanak,
- az európai ipar által az elektronikus távközlésben és egyéb fejlett technológiák terén elfoglalt globális pozíció megerősítése.

2.2 A közlemény, amely az Európai Kutatási Térség (EKT) jövőjével kapcsolatos öt bizottsági kezdeményezés egyike, figyelemmel van a 2008. februári tanácsi következtetésekre. A javasolt keret hozzájárul a tudás globális szintű szabad áramlásához („az ötödik szabadság”), az egész világon növelni fogja Európa tudományos és technológiai tekintélyét, és elősegíti az európai IKT know-how terjesztését a világban.

2.3 Ennek kapcsán központi kérdés a kutatók mobilitása.

2.4 A fejlett tudományos kultúrával rendelkező partnerekkel folytatott együttműködés természetesen más jellegű lesz, mint a tudományos bázisukat most építő országokkal megvalósított együttműködés, de mindkét típusú együttműködésre szükség van.

2.5 Azokkal az országokkal, amelyek jelzik a hetedik K+F keretprogramhoz való csatlakozási szándékukat, a tudomány és a technológia terén párbeszéd kezdődik majd.

2.6 Mivel a közpénzekből finanszírozott K+F-támogatás messze legnagyobb részét a tagállamok nyújtják, az EU csak a tagállamok és az Európai Közösség (EK) közötti partnerség megerősödése esetén tud világszerte hatékonyan hozzájárulni a nemzetközi együttműködéshez.

3. Az EGSZB megjegyzései

3.1 **Előzetes megjegyzés.** Az EGSZB már 2000-ben, az Európai Bizottság „Egy európai kutatási térség felé” című közleményéről kidolgozott véleményében⁽²⁾ utalt a természettudományos kutatás következő jellegzetességére: A természettudományos kutatás módszertana és az ezzel összefüggő tudományos fogalmak minden nép körében ugyanazok. Ezért tehát csak egyetlen (természet)tudományos „világkultúra” és csak egyetlen (természet)tudományos „fogalmi nyelv” létezik, és – ehhez kötődően – közősek az értékelképzések. [...] Csak ez teszi lehetővé a nemzetközi ismeretátadást és a világméretű együttműködést.

3.2 **Kiindulási helyzet.** Öröndetes módon számos tagállamban már évtizedek óta létezik sokrétű nemzetközi – vagyis az EU határain átnyúló – együttműködés tudományos és technikai területen, mégpedig vállalatok között („global players”) és állami finanszírozású kutatóintézetek, illetve ezek kutatócsoportjai között is. Fontos szerepet játszik ebben a különböző tudományos-technikai szakmai társaságok⁽³⁾, speciális nemzetközi szervezetek – mint pl. a Nemzetközi Energiaügynökség (IEA)⁽⁴⁾, az Egészségügyi Világszervezet (WHO), a Nemzetközi Elméleti és Alkalmazott Fizikai Szövetség (IUPAP), az éghajlatváltozással foglalkozó kormányközi munkacsoport (IPCC) vagy pl. az Európai Űrügynökség (ESA) és az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet (CERN) – katalizáló hatása. Az eddigi tapasztalatok általában azt mutatják, hogy azok az államok, amelyek nyitott tudományos cserét és együttműködést folytatnak ezen a területen, közép- és hosszú távon kulturális és tudományos szempontból is profitálnak ebből.

3.3 **Elvi támogatás.** Az EGSZB ennek megfelelően egyetért a közlemény alapvető célkitűzéseivel: a globális nemzetközi együttműködés forrásmegtakarítást tesz lehetővé, és felgyorsítja az új tudás terjesztését. Összességében számos, és kivétel nélkül kedvező hatással jár tudományos-technikai fejlődésre, valamint a népek közötti kölcsönös megértésre nézve. Emiatt különösen szolgálja a jó kapcsolatok kialakítását az EU szomszédos államaival. Az együttműködés azonban nem lehet öncélú, mivel külön ráfordítást igényel, amelynek indoka minden esetben a várható haszon kell, hogy legyen.

3.4 **A verseny és az együttműködés ütközőzónája.** A vita tárgyát képező nemzetközi együttműködés a kutatás és fejlesztés területén a verseny és az együttműködés ütközőzónájába tartozik⁽⁵⁾. Míg az alap kutatás területén a verseny szempontjai főként a tudományos eredmények prioritásainak, valamint az azzal kapcsolatos tekintélynek a kérdéseire korlátozódnak, a versennyel kapcsolatos kérdések gazdasági súlyt is kapnak, olyan mértékben, ahogyan a K+F eredményeiből piacképes folyamatok/termékek, illetve ezzel kapcsolatos előnyök származnak.

⁽²⁾ HL C 204/5.70., 2000.7.18.

⁽³⁾ Az egyes szaktudományok szerint tagolódo nemzeti, európai és nemzetközi szakmai társaságok finanszírozása túlnyomórészt a tagjaik által fizetett tagdíjak révén történik, így ezek a szervezettek civil társadalom tipikus képviselőinek tekinthetők.

⁽⁴⁾ Úgynevezett Implementing Agreements (végrehajtási megállapodások) révén.

⁽⁵⁾ Lásd HL C 218., 2009.9.11., 8. o.

3.5 A saját kezdeményezés és a mobilitás támogatása és elismerése. A nemzetközi együttműködés legfontosabb kezdeményezői és szereplői maguk a kutatók (tudósok és mérnökök). Emiatt támogatni kell és el kell ismerni saját kezdeményezéseiket és mobilitásukat, amihez mind személyes támogatásra, mind a mobilitás támogatására szükség van ahhoz hasonló intézkedések segítségével, amelyeket az Európai Kutatási Térségben részben már elértek, vagy még törekednek rájuk.

3.6 A nemzetközi szakkonferenciák és tudományos-technikai szakmai társaságok támogatása. A szakmai konferenciák alkotják az eredmények terjesztésének és értékelésének, a tudás- és az eszmecserének, az együttműködések kezdeményezésének, valamint az új és javított koncepciók kidolgozásának lényeges fórumát. Ilyen konferenciákat általában a megfelelő tudományos-technológiai szakmai társaságok, vagyis tipikus civil társadalmi szervezetek szerveznek. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy teljesítményüket jobban vegyük figyelembe és ismerjük el, valamint nagyobb mértékben használjuk ki és támogassuk a tudás terjesztése, az eredmények értékelése és a kutatás koordinálása érdekében végzett tevékenységeiket⁽⁶⁾.

3.7 Az önszerveződés támogatása és elismerése. Az egyes kutatókon kívül főként a kutatási intézmények és egyetemek azok, amelyek az adott szakmai területükön – gyakran többféle és különböző – nemzetközi együttműködést kezdeményeznek, fektetnek le szerződésben és folytatnak kiválasztott partnerintézményekkel. Ez ösztönzést és támogatást érdemel, főként megbízható jogi, pénzügyi és személyi keretfeltételek által, megfelelő folyamatosság mellett.

3.8 További támogatási intézkedések. Az előbbieken említett intézkedések megkönnyítése vagy bevezetése érdekében hasznosak – ha ugyan nem szükségesek – a keretmegállapodások a tagállamok kormányzati szintjei, illetve az érintett, Európán kívüli harmadik országok között. Az EGSZB véleménye szerint ez – vagyis a nemzetközi K+F együttműködés – jelenti a legfontosabb koordinációs feladatot: a harmadik országokkal szemben biztosítani kell a politikai koherenciát, mind európai, mind nemzeti eszközök felhasználásával (a kutatási politika, de a szomszédsági politika, a fejlesztési politika, az ipar- és a gazdaságpolitika terén is).

3.9 Az Európai Bizottság szerepe. Míg az EGSZB egyrészt azt hangsúlyozza, hogy a kutatási szervezeteknek és vállalkozásoknak kellene saját felelősségi körükön belül kezdeményezni és kialakítani a nemzetközi együttműködés szempontjából szóba jöhető egyes elemeket és programokat, másrészt fontos, a felsőbbrendű alapkérdéseket érintő tagállami és közösségi feladatokat lát. Ezeknek – példaképpen – a következő témákra kellene koncentrálniuk, és az Európai Bizottság, valamint a tagállamok közötti partnerségben kellene megvitatni őket:

— mobilitáspolitikai alapelvek, mint a vízumügyek, az adókérdések, a személyes jogvédelem, a biztosítások, az időskori ellátás igénybevétele stb., ennek során elsősorban az európai

kutatás és kutatók érdekeinek biztosítása a cél, de az is, hogy a nemzetközi partnerekkel szimmetrikus szabályozásokat hozzunk létre,

— további, nem EU-s államok – főként szomszédos államok – bevonása a 7. kutatási és fejlesztési keretprogramba, beleértve a kölcsönös hozzáféréssel kapcsolatos megállapodásokat is,

— a szellemi tulajdon⁽⁷⁾ védelmére szolgáló nemzetközi megállapodások alapkérdései a kutatással és fejlesztéssel kapcsolatban⁽⁸⁾. Ennek során ismét megmutatkozik a közösségi szabadalom és a türelmi idő hiányának európai szintű gyenge pontja,

— a harmadik országok munkacsoportjai és a K+F keretprogram által támogatott projektek közötti együttműködés támogatása, valamint megfelelő együttműködés az EU munkacsoportjai és a harmadik országokban támogatott projektek között; a hozzáférési szabályok ennek megfelelő kiigazítása,

— a kutatási programok közös tervezésére irányuló kezdeményezés keretében hatni kell arra, hogy a tagállamok elegendő támogatási eszközt bocsássanak rendelkezésre a nemzetközi együttműködéshez,

— az említett célok koordinációja és a 8. K+F keretprogram előkészítése és kialakítása, a nemzetközi együttműködés erősítése a már bevezetett intézkedések további kiépítésével, illetve adott esetben további intézkedések előkészítésével.

3.10 A közlemény legfontosabb megállapítása. Az EGSZB ennek megfelelően a közlemény lényegi mondanivalóját abban látja, hogy felhívja a Tanács és az Európai Parlament figyelmét a nemzetközi együttműködés egyre nagyobb jelentőségére a tagállamok és az Unió koordinált fellépése érdekében, melynek célja nemzetközi keretegyezmények létrehozása, illetve a nemzetközi együttműködés tematikus és regionális prioritásainak meghatározása, valamint megfelelő figyelembe vétele a kutatási programok közös megtervezése és a 8. K+F keretprogram előkészítése során.

3.11 Az európai kutatási infrastruktúra. Az EGSZB véleménye szerint az Európai Bizottságnak erősebb és – a szubsidiaritás értelmében is – közvetlenebb szerepet kellene játszania az európai kutatási infrastruktúrához tartozó nagy méretű készülékekkel és projektekkal kapcsolatos nemzetközi együttműködésben, mivel azok költségei (előállítás és üzemeltetés) és használata általában túlmutatnak egyetlen tagállam lehetőségein. Ez különösen érvényes azokra az Európai Bizottság által támogatott és koordinált programokra, amelyeknél az EU közvetlenül, partnerként lép fel (például az ITER-rel közös fúziós

⁽⁶⁾ Idézet a CESE 1440/2007. sz. dokumentum (megjelent: HL C 44., 2008.2.16., 1. o.)

⁽⁷⁾ Itt azonban nem a megfelelő megállapodás játéktérének csökkentéséről van szó, amelynek többek között alkalmazkodnia kell mind a partnerek előzetes tudásának és kvalifikációjának összhangjához, mind az összhang hiányához.

⁽⁸⁾ Lásd HL C 218., 2009.9.11., 8. o.

program) vagy fontos koordináló szerepet játszik, mint a Kutatási Infrastruktúrák Európai Stratégiai Fóruma (ESFRI)⁽⁹⁾, és az ebből eredő további intézkedések esetében. Az EGSZB így különösen támogatja az Európai Bizottság által megfogalmazott célt, mely „a tudományos kihívások megoldása globális kutatási infrastruktúrák alkalmazásával”. Ez vonatkozhat nemzetközi partnerek részvételére is az európai kutatási infrastruktúrában. Ennek során figyelembe kell venni a földrajzi szempontot és a rendelkezésre álló tudományos potenciált is.

3.12 A nemzetközi együttműködés stratégiai fóruma – CREST. Az EGSZB üdvözli és támogatja, hogy a 2008. november 14-i versenytanácsulást előkészítő ajánlás, valamint az ennek az ajánlásnak megfelelő 2008. december 2-i határozat alapján⁽¹⁰⁾ létrehoztak egy stratégiai fórumot (a CREST speciális összetételével) a nemzetközi tudományos-technikai együttműködés céljából. Üdvözli és támogatja az ezzel kapcsolatos célokat is, mégpedig

- az Európai Bizottság és a tagállamok közötti hosszú távú partnerséget a nemzetközi tudományos és technológiai együttműködés céljainak, eszközeinek és tevékenységeinek jobb koordinációja érdekében. Ehhez tartozik a K+F keretprogramban történő megerősített nemzetközi együttműködés is,
- az Európai Kutatási Térség nemzetközi dimenziójának továbbfejlesztését,
- a harmadik országokkal kapcsolatos tevékenységek és állásfoglalások koordinációját annak érdekében, hogy a nemzetközi grémiumokon egyhangúlag lehessen felszólalni Európa érdekében.

3.13 Az Európai Kutatási Térség nemzetközi dimenziója. Az EGSZB mindenképp az Európai Kutatási Térség nemzetközi jellegét hangsúlyozza. Ehhez tartozik a tagállamok közötti⁽¹¹⁾ megerősített együttműködés, amely „változó geometrián”⁽¹²⁾ alapul, valamint a K+F tevékenységek nemzetközi szinten való koordinációja.

3.14 A humán tudományok és a természettudományok összhangja. Az EGSZB javasolja, hogy a pusztán tudományos és technikai nemzetközi együttműködésen túlmenően ott is terjesszék ki az együttműködést e kérdésekre, ahol felismerhető az összefüggés a humán tudományokkal és az ezekkel kapcsolatban álló etikai kérdésekkel.

⁽⁹⁾ Lásd HL C 182., 2009.8.4., 40. o.

⁽¹⁰⁾ A Versenyképességi Tanács 2910. ülése, Brüsszel, 2008. december 2. A nemzetközi tudományos és technológiai együttműködéssel kapcsolatos európai partnerségre vonatkozó következtetések.

⁽¹¹⁾ HL C 182., 2009.8.4., 40. o.

⁽¹²⁾ A változó geometria fogalma itt arra utal, hogy lehetőség van egyes tagállamok együttműködésére, illetve részvételére különböző összetételekben (lásd a konszolidált szerződések 169. bekezdését is).

3.15 A közlemény hiányosságai. Az EGSZB úgy véli azonban, hogy a közlemény nem tartalmaz elég utalást a már megvalósult számos együttműködésre és szerződésre (lásd a 3.2. pontot), valamint ezek kezdeményezőire és eszközeire, így a nem tájékozott olvasók számára túl negatívnak tűnhet a kiindulási helyzet. A további folyamatnak egyébként a már megszerzett tapasztalatokra kellene épülnie, és valamennyi kezdeményezést, például a szakmai szövetségek kezdeményezését is, jobban kellene hasznosítania.

4. Részletes megjegyzések

4.1 A témaválasztás szempontjai

4.1.1 Információs és kommunikációs technológiák (IKT), ideértve a tudományos és kutatási célú IKT területét. A nemzetközi együttműködés szempontjából különösen fontos témák közül az EGSZB az IKT-t, mint a tudományt és az ipart is érintő technológiát emeli ki, ideértve az európai IKT-szaktudás globális elterjesztésének célját is. Az EGSZB teljes mértékben támogatja ezt a célkitűzést. Felhívja azonban a figyelmet arra is, hogy az IKT témakörét nem szabad túl szűken meghatározni, ennek ugyanis az eltérő szabványok egységesítésének teljes területétől kezdve a kommunikációs hálózatokon keresztül egészen a nagy teljesítményű számítógépekig és ezeknek az egyre igényesebb szoftveréig mindent magában kellene foglalnia. A „scientific computing”⁽¹³⁾ igen széles körű szakterülete – beleértve a grid és a cloud computingot (párhuzamos és elosztott rendszerek, illetve számítási felhő) – ugyanis időközben a tudományos és technológiai módszertan egyik nagyon jelentős további pillérévé fejlődött. Ez leginkább a „tudományos és kutatási célú IKT” alkategóriájának bevezetésével érhető el. Az EGSZB emellett arra is felhívja a figyelmet, hogy különösen hasznos lehet e területen a nemzetközi partnországok szakértői csoportjaival való együttműködés.

4.1.2 Energia, éghajlat, környezet és egészség. Emellett azonban további globális jelentőséggel bír, fontos témakörök is léteznek, ilyenek például az energetikai és éghajlati kérdések, valamint a környezetvédelmi és az egészségügyi kutatás. Ezért a javasolt stratégiában ezeknek a témáknak is biztosítani kellene az őket megillető figyelmet.

4.1.3 Nyitottság a további témák iránt. Kétségtől igaz, hogy egyes kérdések és témák – jelenleg például az energia és az éghajlat kérdése – időnként különösen fontosnak és sürgetőnek tűnnek, és hogy a szűkös forrásokat is koncentrálni kell. Az új felfedezések kiszámíthatatlansága, valamint annak az időszaknak a hossza alapján, ami ezek műszaki alkalmazásainak a kidolgozásához szükséges, az EGSZB azt javasolja, hogy ne szűkítsék le előre a nemzetközi keretegyzmények témakörét, hanem tegyék lehetővé a jövőben aktuálissá váló problémákkal való bővítést. A nemzetközi együttműködés többek közt éppen az alapkutatások szempontjából bír nagy jelentőséggel.

⁽¹³⁾ Gyakran „simulation science”, vagyis szimulációs tudomány, illetve „numerical modelling”, vagyis matematikai modell néven is szerepel. E módszerrel tanulmányozni lehet a nagyon komplex kérdéseket, ezt megelőzően nem volt lehetőség a szisztematikus vizsgálatra.

4.1.4 Alapkutatások. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az alapkutatások döntő módon járultak hozzá azoknak a természeti törvényeknek a felfedezéséhez, amelyeknek alapján kifejlesztették a modern technológiákat és szert tettek az orvostudományi ismeretekre. Az EGSZB ajánlja, hogy a megvalósításhoz az Európai Kutatási Tanács (ERC) állásfoglalását is vegyék figyelembe.

4.2 Európa önérdeke és a különféle kategóriák. Már csak Európa saját érdekében is világosabb különbséget kellene tenni a nemzetközi együttműködés különböző kategóriái között, mégpedig a következőképpen:

- kapcsolódás az EU kutatási és technológiafejlesztési keretprogramjához. Az EGSZB támogatja azt a szándékot, hogy a kutatási és technológiafejlesztési keretprogramhoz már társult, az EU-val szomszédos országok, mint Norvégia és Svájc mellett például Oroszországgal vagy akár Ukrajnával⁽¹⁴⁾ is kössenek társulási megállapodásokat,
- különösen fontos az együttműködés a fejlett, de nem közvetlenül szomszédos államokkal, vagyis a magas szintű képzési intézményekkel és fejlett K+F-infrastruktúrával rendelkező országokkal, mint az Amerikai Egyesült Államok és Japán, de növekvő mértékben Kína, Brazília és India is,
- olyan egyéb országokkal való együttműködés, ahol elsősorban az ottani potenciális lehetőségek megvalósításáról, ösztönzéséről és ezeknek a kölcsönös érdekek mentén történő felhasználásáról van szó.

4.3 A nyelvi kérdés – gond, de a téma nem számít tabunak. A tudomány nemzetközi nyelve az angol. Ezért a tudományos együttműködés jövőbeli döntéshozóinak számító diákok körében, de a tudományos eszmecsere tekintetében is azok az uniós tagállamok bírnak magától értetődően nagyobb vonzerővel, ahol az angol nyelv anyanyelvként szolgál, vagy pedig a K+F-ben foglalkoztatottak többsége jól beszéli. A többi tagállamnak törekednie kellene arra, hogy saját maga és az Európai Kutatási Térség számára is megfelelő megoldásokat találjon.

4.4 Mobilitás és az „agyelszívás” megakadályozása. A tudósok, vagyis a kutatók, oktatók és hallgatók mobilitása a tudásátadás és az együttműködés fontos előfeltétele. Időközben majdnem rendszeres előfeltételévé vált az egyéni kutatói karrier folytatásának is. A mobilitás azonban azzal a következménnyel

is járhat, hogy egy ország legnagyobb tehetségei hosszú távon oda mennek, ahol a legjobb és legvonzóbb kutatási feltételek és személyes fejlődési lehetőségek várják őket. Ez a jelenség gondot jelent az EU szomszédos országokkal fenntartott kapcsolataiban és például az Amerikai Egyesült Államokkal szembeni viszonyában, de ugyanígy probléma az egyes tagállamok között is.

4.5 Lehetőségek biztosítása. Tekintettel arra, hogy semmiképpen sem kerülhet sor a mobilitás akadályozására és ezáltal a fiataloknak a fejlődési lehetőségeiktől való megfosztására, az EU-n belül valamennyi tagállamnak és magának a Közösségnek is arra kell törekednie kutatási politikájában – különösképpen a strukturális alapok eszközei révén –, hogy kiválósági központokat és/vagy más vonzó modelleket fejlesszen ki, és így egyensúlyt teremtsen a kívánatos mobilitás terén („agyáramlás”, brain circulation).

4.6 Európa vonzerejének növelése – az Európai Kutatási Térség. Ez Európa egészének a nemzetközi partnereivel ápolta kapcsolatára is érvényes. A nemzetközi együttműködés sikerének és a mindenkor megállapodásokhoz kapcsolódó uniós tárgyalási pozícióknak a szempontjából döntő szerepet játszik az Európában folyó kutatás és fejlesztés vonzereje, ideértve a K+F-hez köthető képzési intézményeket/egyetemeket, infrastruktúráikat és kutatóik egyéni karrierlehetőségeit is. Ezért az Európai Kutatási Térség megerősítése egyike a leghatékonyabb intézkedéseknek az EU-ból történő „agyelszívás” megakadályozására, a világ legjobb tudósainak Európába vonzására és arra, hogy a nemzetközi megállapodások keretében az EU az erősebb fél pozíciójából tárgyalhasson.

4.7 A lisszaboni stratégia, a jelenlegi válság és az anticiklikus politika. A nemzetközi együttműködés sikere tehát nagymértékben az Európai Kutatási Térség vonzerejétől, valamint az európai egyetemek és kutatóintézetek teljesítőképességétől függ. Az ehhez szükséges intézkedések a lisszaboni stratégia döntő elemei. Ebből kifolyólag a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságban igen fontos az anticiklikus politika megvalósítása, valamint a pénzügyi és strukturális intézkedések segítségével az Európai Kutatási Térségnek és alapjainak – ideértve a nemzetközi dimenziót is – a megerősítése és vonzóvá tétele. Az EGSZB ugyanakkor felkéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy anticiklikus személyzeti politika segítségével szálljanak szembe a fiatal diplomásokat fenyegető munkanélküliséggel, amely a magángazdaság K+F tevékenységeinek leépítéséből adódhat⁽¹⁵⁾.

Kelt Brüsszelben, 2009. június 11-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁴⁾ Itt az EGSZB-nek az Európai Bizottság ajánlásán túlmutató javaslatáról van szó.

⁽¹⁵⁾ Lásd a CESE 864/2009 sz. vélemény 1.7. pontját. (a Hivatalos Lapban még nem jelent meg).